

La rigorosa política autoritària del nacionalista Viktor Orbán deixa Hongria cada vegada més fora de joc. A més, ara se li acaben els diners: l'economia es paralitza i la població en rep les conseqüències.

La història dels 5.000 porcs va ser força delicada, i la de les 200.000 joguines sexuals per a dones, també. Tanmateix, les fallides formen part de la quotidianitat per a Zsolt Szabó: “Revisar papers, despatxar gent i cercar què es pot rescatar per als creditors. Al final, t’hi acabes acostumant”, afirma. El gerent de l’empresa Reorg és una mena d’enterramorts de l’economia hongaresa, i tothom qui s’hi adreça ha de passar per la decadent zona industrial de Budapest. Hi ha moltes naus buides, en algunes altres s’emmagatzemen peces de roba importades de la Xina, de colors cridaners i molt barata.

L’elegant Audi de Szabó és aparcat a l’exterior d’un lúgubre edifici d’oficines. A dins, hi trobem aquest economista de cabells arrissats i americana de ratlles. Té

El kamikaze hongarès

33 anys i somriu, els negocis li rutllen. Reorg, amb 17 treballadors, es dedica a la liquidació d’empreses que han fet fallida, a tot el territori hongarès. Cada vegada n’hi haurà més. Calculen que l’any 2012 es podrien encarregar d’uns 400 casos, afirma Szabó. Aquests dies es dedica a desfer una granja d’engreix de porcs. “M’agrada la carn de porc, però no tenia ni idea de què menjaven, aquestes bèsties.” Per sort, ho va esbrinar ben

de pressa i es va fer càrrec que els 5.000 animals continuessin rebent la ració de blat de moro. També va aprendre que el blat de moro s’ha tornat massa car. Abans d’això, Szabó havia liquidat una empresa que es dedicava a la venda de joguines sexuals per a dones.

País en venda. Avui dia, la majoria dels hongaresos estalvien en tot allò que no els és realment imprescindible. La gent que encara té feina, guanya un sou mitjà d’uns 680 euros mensuals. No és bona època, per tant, per a aquesta mena de negocis. El florí hongarès ha anat perdent valor, especialment els darrers mesos. Szabó va aconseguir de malvendre la mercaderia “per quatre duros”, es queixa, però encara sort que va poder. “Els qui disposen de diners en efectiu poden comprar a molt bon preu, a Hongria.” Hi ha cartells amb la paraula “eladó” (“en venda”) arreu: a les cases, a les construccions sense acabar, als cotxes. Però manquen compradors.

A Hongria, els diners s’han acabat i l’economia cau. Les agències de qualificació han titllat els emprèstitos estatals de “nyigui-nyogui”, i els financers exigeixen uns interessos d’un 10% per a concedir préstecs a l’estat. La setmana

El primer ministre d’Hongria, Viktor Orbán, el dia 2 de gener proppassat, a la inauguració d’una exposició per a commemorar la nova constitució.

passada, la Comissió Europea va amenaçar Hongria de cancel·lar els fons de desenvolupament per a l'any 2013 perquè el país incompleix els criteris de déficit establerts.

Però el problema real es diu Viktor Orbán. El Fidesz, el seu partit, té dues terceres parts dels escons de la cambra, i aquest nacionalista de dretes governa el país, membre de la UE, com si fos *puzta-putin*, és a dir, el món. El dia 1 de gener va entrar en vigor la nova constitució, que li garanteix una alarmant plenitud de poders. Ha ordenat la supressió del terme *república*, i ara el país ja només s'anomena *Hongria*. Els seus partidaris es deleixen per fer una *revolució nacional*. La nova llei de mitjans fa callar els periodistes crítics amb el govern, alguns dels quals han estat acomiadats. Fins i tot ha decretat nous reglaments per a modificar la justícia: ha retirat competències del Tribunal Constitucional, i ara és un departament –dirigit per la dona d'un company de partit– encarregat de nomenar els nous jutges. La intenció d'Orbán és que els vells magistrats, és a dir, els qui no han estat designats pels seus companys de partit, es jubilin anticipadament. Aquest també és un dels motius pels quals Brussel·les va amenaçar, fa quinze dies, d'iniciar un procediment per incompliment del tractat. Però encara resulta més enutjós l'intent d'Orbán de controlar el banc central, que fins ara s'havia mantingut independent.

Els demòcrates de la resta d'Europa gairebé no el toleren, i la ministra d'Afers Estrangers dels EUA, Hillary Clinton, ja li ha tramès una carta d'amonestació. Tanmateix, en la lluita contra Orbán, la millor eina de pressió són els diners. Per tal de pagar antics deutes, necessita crèdits del Fons Monetari Internacional (FMI) i de la UE, per un import aproximat de 20.000 milions d'euros.

Estira-i-arronsa perillós. Fa dues setmanes, un enviat d'Orbán es va desplaçar a Washington per a tenir una reunió amb l'FMI. La setmana passada, anava a Berlín. Una reprimenda escrita de la Comissió de la UE deixa ben clar que els diners només són per als demòcrates: la millor garantia per a "l'esperança de la ciutadania i la confiança dels companys i els inversors" consisteix en l'estabilitat jurídica i el respecte pels "principis fonamentals i democràtics".

Ferenc Gyurcsány, predecessor d'Orbán al càrrec de primer ministre, és per a molts hongaresos el

Durant molt de temps, Orbán no va tolerar cap mena d'ingerència. Segons ell, Hongria sempre havia estat sotmesa, primer amb els Habsburg, i posteriorment amb els soviètics. Orbán afirma que ara, a la fi, la nació és lliure i cap hongarès no s'ha d'agenollar davant de ningú. Però, a poc a poc, el president del govern va cedint, en un estira-i-arronsa que esdevé un joc perillós. Potser és un bluf de totes dues bandes; si l'estat hongarès fes fallida, els bancs europeus en sortirien molt perjudicats, especialment els austríacs. Per tant, cal considerar si Europa es pot permetre la bancarrota d'un país només per a aturar aquest home; és a dir, si paga la pena de jugar-se 20.000 milions d'euros per les conviccions democràtiques d'aquest mandatari.

A prop de l'ostentós parlament de Budapest, a la vora del Danubi, hi ha una cafeteria. A les persianes encara hi pengen les garlandes de Nadal. El milionari Ferenc Gyurcsány, el segon polític més famós del país, després d'Orbán, seu en un imponent sofà de cuir. És un home d'1,90 metres d'alçada, amb faccions esmolades i ulleres sense muntura. Beu un te de gessamí, mentre el seu iPhone no para de fer pampallugues. Els altaveus de la sala xiuxiuegen "I did it my way". Frank Sinatra. Gyurcsány va governar a

la seva manera, com a predecessor d'Orbán a la presidència. Molta gent el culpa de la desastrosa situació del país, i del fet que Orbán hagi aconseguit acaparar tant de poder i hagi transformat el país.

La ruïna va començar el maig del 2006, quan Gyurcsány encara era socialista i acabava de tornar a guanyar les eleccions, conjuntament amb els liberals. Durant quatre anys van governar "amb el mètode socialdemòcrata", tal com el descriu ell mateix: "Apujar els impostos i gastar diners." Els funcionaris de l'estat cobraven un 50% més de sou, per exemple, i els hongaresos van creure que tot continuaria evolucionant de manera positiva.

Aquesta és la idea que Gyurcsány havia transmès durant la campanya electoral. Però era prou conscient que les coses no podien continuar de la mateixa manera. Per això va convocar els membres del seu partit i uns quants experts a la seva residència presidencial, a la vora del llac Balaton. Els va explicar la situació financera. "Però no m'entenien, m'intentaven convèncer tota l'estona, i al cap de tres hores, n'estava fins al capdamunt." I va esclatar: va fer un discurs sense guió, però carregat de ràbia. I els va dir, a porta tancada (no hi havia cap periodista), que el partit i ell ma-

culpable de la situació econòmica actual.

teix havien enganyat el poble. “Hem dit mentides tothora.” Durant les setmanes posteriors a la trobada, va oblidar aquelles frases. Però algú havia enregistrat les seves paraules, i al setembre va esclatar l’escàndol. L’agitació va ser immensa, es van organitzar manifestacions contra ell, Orbán ho aprofitava per a humiliar-lo sempre que podia. Però Gyurcsány havia guanyat les eleccions, i va dur a terme el seu programa d’estalvi. Llavors va arribar la crisi econòmica, i encara va haver d’intensificar la política de retallades. L’entorn d’Orbán va organitzar una consulta popular per a desempallegar-se’n definitivament. La pregunta tan sols feia referència a una quota mèdica d’un euro, aproximadament, per a les proves i el menjar dels hospitals. Però un 80% dels vots van ser contraris a Gyurcsány, tot i que aquesta vegada va ser sincer. “Orbán va actuar de manera brillant, temps enrere ja me n’havia adonat, de les seves grans qualitats com a orador.” Un adversari que va apel·lar a l’orgull nacional dels hongaresos. Els va dir que no s’havien de deixar intimidar per les potències estrangeres i els seus dictats d’estalvi.

Un problema polític. Poc temps després, Gyurcsány va perdre la majoria al

parlament i va dimitir. Van nomenar un president de transició i, finalment, Orbán va obtenir la majoria actual de dos terços, amb una victòria d’èxtasi.

Durant els darrers mesos, Gyurcsány s’ha dedicat a mirar de recompondre el seu partit, el socialista. “El proper conflicte no s’esdevindrà entre dreta i esquerra –adverteix–, sinó entre demòcrates i autòcrates.” Per això creu que el partit “s’ha de mantenir al centre”. Tanmateix, “la gent vol fer un tomb a l’esquerra”. Per aquest motiu, a l’octubre va fundar un nou partit, anomenat Coalició Democràtica. Una enquesta li atorga un 5% dels vots, mentre que els socialistes n’obtindrien un 20%, i el partit Fidesz, el d’Orbán, arribaria al 38%. Les eleccions, però, no seran fins l’any 2014. Si Gyurcsány hagués convocat eleccions anticipadament, Orbán no hauria obtingut una majoria tan àmplia, de dos terços, i no hauria pogut modificar la constitució com si es tractés d’un esborrany, afirma András Vértés: “De fet, nosaltres tenim un problema polític, més que no pas un problema econòmic.”

El nom de Vértés apareixia a la llista de possibles presidents de transició. Però aquest home sense cap carnet de partit va explicar als parlamentaris que el seu govern seria format, exclusivament, per experts, i que no hi hauria cap polític. A més, cadascun dels diputats s’hauria de comprometre a no votar contra el criteri d’aquests experts, en el termini d’un any. Així va acabar la possibilitat d’esdevenir president.

Vértés somriu, al despatx del seu institut de recerca econòmica, el GKI. És el més gran del país, i treballa, sobretot, per a la Unió Europea: Vértés i el seu equip informen Brussel·les d’allò que s’esdevé a Hongria. Afirma que Orbán és un home imprevisible, que fa polítiques arbitràries, que potineja l’economia sense entendre-hi. Per exemple, ha instaurat un impost especial per als bancs, que “pràcticament elimina la rendibilitat”. Això pretenen, precisament, molts dels partidaris d’Orbán, perquè consideren els banquers com una mena de gàngsters. A les grans empreses del sector de les telecomunicacions i l’energia, els ha imposats una taxa especial per a la crisi. És una idea que també té força acceptació, perquè afecta, sobretot, empreses estrangeres. Orbán ha decretat un impost únic sobre la renda: el 16% per a tothom.

Això afavoreix les persones que més guanyen i perjudica la gent amb menys ingressos. A conseqüència de tot plegat, l’economista Vértés afirma que els bancs han tancat totalment l’aixeta del crèdit, les empreses de telecomunicacions pràcticament ja no fan inversions i el consum s’ha enfonsat. “Som en un cul-de-sac.”

Segons un company de Vértés, Orbán és “un kamikaze” de l’economia, que es pensa que tots els altres també ho són. Aquestes mesures extraordinàries que ha decretat tenen un termini, i van destinades, sobretot, a guanyar temps fins que no s’apliquin reformes econòmiques més profundes, replica contràriament Zoltán Cséfalvay, professor de geografia. Com a secretari d’estat al Ministeri d’Economia, és el responsable de les qüestions financeres internacionals. Al seu despatx hi ha una bandera d’Europa, ben petitona, al cantó d’una de les taules. Aquest home també dona una bona pila de xifres, i no són pas dolentes: afirma que el dèficit pressupostari és d’un 2,8% el 2011 i es preveu del 2,5% el 2012. Mentre que Grècia (i aclareix que no es pot dir el nom d’aquest país i el d’Hongria en una mateixa frase) té un endeutament estatal superior al 160% del PIB, el d’Hongria només és del 80%.

Les xifres del professor no s’acaben aquí. Però si totes són reals i encertades, Vértés té raó d’afirmar que el problema d’Hongria és polític, més que no pas econòmic. La diferència rau en el fet que el partidari d’Orbán n’atribueix la culpa a la resta d’Europa, a les potències estrangeres. “Per exemple, quan s’introdueixen impostos especials, es va contra interessos econòmics.” I llavors es posa a jugar amb una mena d’ou esclafat de plexiglàs que hi ha damunt de la taula. Hongria va enviar aquests ous, que es diuen Gömböc, a l’Exposició Universal que es va fer a la Xina l’any 2010. Darrere aquesta figura, s’amaguen interessants problemes matemàtics. Aquest objecte fa com els saltamartins de joguina: tant se val com el fàcil rodar o l’empenyís, perquè sempre torna a la mateixa posició. El secretari d’estat està molt orgullós que dos hongaresos en siguin els descobridors. Ara però, la qüestió és si el país es podrà redreçar, abans no sigui massa tard.

Clemen Höges

© Der Spiegel

Traducció de Mireia Menal